

УДК 347.235:347

DOI <https://doi.org/10.37687/2413-6433.2021-3-4.14>

Шабалін А.В.,
кандидат юридичних наук, адвокат,
керівник сектору узагальнення експертної та судової практики
Центру експертних досліджень
Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України
ORCID: 0000-0001-8536-5081

РІШЕННЯ СУДУ У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ РЕЧОВИХ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ, ЯКІ ВИРІШУЮТЬСЯ У ПОРЯДКУ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

COURT DECISION IN COURT CASES ON PROTECTION OF LAND OWNERSHIP RIGHTS RESOLVED IN THE CIVIL JUDGE PROCEDURE

Автор приділяє уваги питання цивільно-процесуальним особливостям судового рішення у справах про захист речових прав на землю, які вирішуються за правилами цивільного судочинства. З метою більш детального аналізу означеної тематики дослідження, автором проаналізовано існуючі доктринальні підходи щодо природи судового рішення в цивільному процесі. Також аналізуються дефініції судового рішення, яке розглядається як акт правосуддя, підсумок діяльності суду із вирішення правового конфлікту тощо. Проаналізовано форму та зміст судового рішення в рамках цивільно-процесуальної доктрини, визначені основні питання, які повинен з'ясувати суд для ухвалення судового рішення, яке відповідає вимогам процесуального законодавства. Вказується що за основними критеріями судового рішення повинно бути: судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права, судові рішення має відповідати завданню цивільного судочинства. На підставі цього визначені змістовні особливості судового рішення у справах про захист речових прав на землю, які вирішуються в порядку цивільного судочинства. Також автором на підставі класифікаційної моделі судових рішень, надана власна градація судових рішень у цивільних справах про захисту речових прав на землю, за їх юридичною спрямованістю, зокрема: до основних групи судових рішень у означеній категорії цивільних справ, належать: 1) судові рішення про визнання (наприклад, щодо визнання та захисту права власності на земельну ділянку, ін.); 2) судові рішення про присудження (наприклад, щодо усунення перешкод у користуванні земельної ділянки, встановлення сервітутів на землю, ін.). на підставі викладеного сформульована авторська дефініція судового рішення у справах про захист речових прав на землю, які вирішуються в порядку цивільного судочинства, яке варто розглядати як акт реалізації судової влади, яким закінчується розгляд справи щодо вирішення спору з приводу захисту речових прав на землю, ухвалюється судом і набуває законної сили відповідно до ЦПК України, на підставі дослідження та оцінки судом всіх доказів по справі, із посиланням на норми матеріального права, рішення Конституційного Суду України, а також профільну практику Верховного Суду і практику ЄСПЛ, викладається у письмовій формі та спрямоване на захист суб'єктивне речового права на землю.

Ключові слова: *судове рішення, цивільний процес, речове право, цивільне право, цивільний процес, захист речових прав на землю, судовий захист, цивільно-правовий захист, земельна ділянка.*

In this scientific article the author pays attention to the issue of civil procedural features of the court decision in cases of protection of property rights to land, which are decided by the rules of civil procedure. In order to analyze the research topic in more detail, the author analyzes the existing doctrinal approaches to the nature of court decisions in civil proceedings. Definitions of a court decision, which is considered as an act of justice, the result of the court's activities to resolve a legal conflict, etc. are also analyzed. The form and content of the court decision within the framework of the civil procedure doctrine are analyzed, the main issues that the court must clarify in order to make a court decision that meets the requirements of procedural law are identified. It is indicated that according to the main criteria, a court decision should be: a court decision should be based on the principles of the rule of law, be lawful and reasonable. A decision made by a court in accordance with the rules of substantive law in compliance with the rules of procedural law is lawful, the court decision must meet the task of civil proceedings. Based on this, the substantive features of the court decision in cases of protection of property rights to land, which are resolved in civil proceedings. Also, on the basis of the classification model of court decisions, the author provides his own gradation of court decisions in civil cases on protection of real land rights, according to their legal orientation, in particular: the main group of court decisions in this category of civil cases includes: 1) court decisions (for example, on the recognition and protection of property rights on the land plot, etc.); 2) court decisions on awards (for

example, on the removal of obstacles to the use of land, the establishment of easements on land, etc.). Based on the above, the author's definition of the court decision in cases of protection of property rights to land, which are resolved in civil proceedings, which should be considered as an act of judicial power, which ends the case to resolve a dispute over the protection of property rights to land, is adopted by the court. and enters into force in accordance with the CPC of Ukraine, based on the study and assessment of all evidence in the case, with reference to substantive law, the decision of the Constitutional Court of Ukraine, as well as the relevant practice of the Supreme Court and the case law of the European Court of Human Rights subjective property rights to land.

Key words: *court decision, civil proceedings, property law, civil law, civil proceedings, protection of property rights to land, judicial protection, civil law protection, land halo.*

Вступ. Судове рішення у кожному спорі є тим самим підсумком, у якому відображаються як позиції учасників справи, так і позиція суду щодо спірних правовідносин. Зазначене стосується всіх видів судочинства (цивільного, господарського, кримінального й адміністративного).

Сьогодні значна кількість приватно-правових спорів вирішується за правилами визначеними цивільного судочинства – земельні спори, трудові, сімейні (ст. 19 Цивільного процесуального кодексу України – ЦПК України) – виходячи зі суб'єктивного складу учасників провадження.

У кожній справі судове рішення має свої процесуальні особливості. Це обумовлюється як специфікою певних категорій судових справ, так і особливостями кожної справи у межах категорії.

Питанню природи судового рішення у цивільному судочинстві приділяли уваги такі науковці-процесуалісти: І.В. Андронов, С.С. Бичкова, Л.Ю. Василевський, С.В. Губарєв, К.В. Гусаров, П.П. Заворотько, М.Б. Зейдер, В.В. Комаров, В.І. Тертишніков, Ю.С. Чурпиту, Г.В. Чурпита, А.В. Шабалін, О.М. Шиманович, М.Й. Штефан, О.О. Штефан, С.Я. Фурса та ін.

Натомість існує необхідність у модернізації існуючих доктринальних підходів, що обумовлено змінами у процесуальне законодавство (Судова реформа 201 року) та формування нових практичних підходів у вирішенні цивільних справ, а отже, існує необхідність щодо встановлення особливостей судового рішення у справах про захист речових прав на землю, які вирішуються в порядку цивільного судочинства, а також вироблення законодавчих пропозицій, спрямованих на удосконалення судового рішення в означеній категорії цивільних спорів.

Методи наукового дослідження. У межах статті обґрунтованість теоретичних положень і рекомендацій щодо подальшого наукового розроблення теми, а також достовірність результатів забезпечено використанням сукупності філософських, загально- і спеціально-наукових методів, що використовуються у відповідних правових дослідженнях.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити природу судового рішення у цивільних справах та на цій основі становити процесуальні особливості судового рішення у справах про захист речових прав на землю, які розгля-

даються за правилами цивільного судочинства. Сформувані відповідні доктринальні підходи та законодавчі пропозиції.

Виклад основного матеріалу. Основним Законом держави визначено право кожного на відповідний правовий захист порушеного або невизначеного права шляхом звернення до суду – ст. 55, 124 Конституція України [1].

Вказані конституційні положення конкретизуються у відповідному процесуальному законодавстві.

Згідно зі ст. 19 ЦПК України суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають із цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства [2].

У законодавчій і науковій процесуальній доктрині існують певні градації судових рішень. Це стосується і розуміння природи судового рішення у цивільних справах.

Зупинимось й ми на деяких доктринальних позиціях (як законодавчих, так й теоретичних).

Відповідно до ст. 258 ЦПК України у межах цивільно-процесуальної форми судові рішення поділяються на види: 1) ухвали; 2) рішення; 3) постанови; 4) судові накази. Процедурні питання, пов'язані з рухом справи в суді першої інстанції, клопотання та заяви осіб, які беруть участь у справі, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення або закриття провадження у справі, залишення заяви без розгляду, а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом, вирішуються судом шляхом постановлення ухвал. Розгляд справи по суті судом першої інстанції закінчується ухваленням рішення суду. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку закінчується прийняттям постанови. У випадках, передбачених цим Кодексом, судовий розгляд закінчується постановленням ухвали чи видачею судового наказу [2].

Як бачимо, законодавцем запроваджена видова градація судових рішень у цивільному процесі, а також визначено у яких саме випадках судом приймається (ухвалюється) відповідний судовий акт.

Варто зазначити, що серед науковців існують різні позиції щодо моделі градації судових рішень.

Так, наприклад, І.В. Андронов вказує на відмінність судового наказу від судових рішень у видовому розумінні й зазначає про необхідність виключення судового наказу із видів судових рішень [3, с. 205].

З означеною позицією ми не погоджуємося, оскільки судовий наказ є повноцінним судовим рішенням, яке має свої процесуальні особливості з огляду на спрощеність процедури видачі судового наказу [4].

У плані вищевикладеного нам представляється правильною позиція М.Г. Авдюкова, який вказував, що термін «рішення» є узагальнюючим відносно всіх процесуальних актів, які ухвалюються судовими органами – у розумінні суджень суду в усіх питаннях, віднесених до компетенції суду, незалежно від форми його вираження [5, с. 7-8].

У цивільно-процесуальній літературі судові рішення поділяються за функціональністю (характером правової дії).

М.Й Штефан визначає такі види судових рішень, за характером правової дії (юридичною функціональністю): 1) рішення про присудження – акт правосуддя, яким підтверджується права та обов'язки та законні інтереси сторін. За цим рішенням одна сторона повинна на користь іншої сторони присуджене (виконати певні дії або утриматися від дій); 2) рішення про визнання – підтверджується наявність або відсутність між сторонами певних правовідносин, обставин або юридичних фактів; перетворювальне судові рішення – спрямоване на зміну, припинення правовідносин між сторонами [6, с. 7-8].

Ми підтримуємо вищезазначену класифікаційну модель, в контексті справ про захист речових прав на землю, які вирішуються за правилами цивільного процесу.

Так, рішення про визнання у с правах пов'язаних із речовими правами на землю ухвалюється щодо визнання та захисту права власності на земельну ділянку (ч. 1 ст. 152 ЗК України, п. 1) ч. 2 ст. 16, гл. 29 ЦК України, ч. 1 ст. 19 ч. 1 ст. 23 ЦПК України), про встановлення земельних сервітутів (ст.ст. 98-102 ЗК України, ст.ст. 401-406 ЦК України, п.п. 1), 3), 5). 7) ч. 1 ст. 16 ЦК України ч. 1 ст. 19, ч. 1 ст. 23 ЦПК України), визнання недійсними рішень органів виконавчої влади або місцевого самоврядування щодо фізичних осіб власників земельних ділянок і користувачі (п. г) ч. 1 ст. 152 ЗК України, п. 9) ч. 2 ст. 16 ЦК України, ч. 1 ст. 19, ч. 1 ст. 23 ЦПК України);

про присудження – встановлення та припинення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) (гл. 16-1 ЗК України, гл.гл. 33, 34 ЦК України, п. 1), 3), 5). 7) ч. 1 ст. 16 ЦК України, ч. 1 ст. 19, ч. 1 ст. 23 ЦПК України), усунення перешкод

у користуванні (володінні) земельною ділянкою (ст. 16 ЦК України, ч. 2 ст. 152 ЗК України).

Іншим важливим питанням щодо судового рішення є розуміння його сутності.

М.Б. Зейдер вказує на те, про наявність у рішенні суду двох моментів, імперативного та декларативного, – необхідний наслідок особливостей рішення суду як акту правосуддя. Насамперед у рішенні суду отримує своє вираження правосуддя як одна із форм прояву державної влади. Водночас однією із рис правосуддя є, зокрема, усунення спору про факт, що має юридичне значення. Ця риса правосуддя виявляється в такому елементі рішення суду, який можна назвати декларативним моментом рішення суду.

Таким чином, уявлення про рішення суду як про акт підтвердження та одночасно наказ, впливає із самої природи правосуддя. У зв'язку з наведеним обидва елементи рішення суду є невід'ємними один від одного [7, с. 20-22].

М.М. Ясинок визначає судові рішення як процесуально-правовий документ, який ухвалюється судом від імені й іменем держави на підставі норм цивільного процесуального права [8, с. 60].

Г.В. Фазикош вважає, що рішення суду – це акт реалізації судової влади, постановлений у формі процесуального акту-документа в межах самостійної (автономної) судової процедури, яким справа вирішується по суті і який є частиною загального правопорядку [9, с. 8].

Більш розширене розуміння судового рішення в цивільному судочинстві запропоноване В.В. Масловим, котрий говорить, що судові рішення – це основний процесуально-правовий документ, який ухвалюється судом у нарадчій кімнаті іменем держави й від її імені, відповідно до норм процесуального законодавства, на основі всієї системи доказів, яку суд дослідив у судовому засіданні з посиланням на норми матеріального права та судові прецеденти Верховного Суду України і Європейського суду з прав людини, має письмову форму й захищає суб'єктивне право або інтерес фізичних, юридичних осіб чи держави [10, с. 186].

На наш погляд, вищенаведене визначення судового рішення узгоджується із принципом верховенства права (ст. 2, 10, 263 ЦПК України).

У навчальній літературі з цивільного процесу, судові рішення визначається, як акт правосуддя, що ґрунтується на встановлених у ході судового розгляду обставинах і застосуванні норм права; акт, яким вирішуються вимоги, заявлені у позовному провадженні, або вимоги, спрямовані на охорону й захист свобод та інтересів у порядку окремого провадження [11, с. 277].

Наведені теоретичні визначення судового рішення свідчать про те, що теоретики визначають рішення суду через призму акта судової влади. Це кореспондується у розумінні акта

влади, оскільки судова влада є самостійною гілкою державної влади в Україні.

Натомість у ЦПК України судові рішення не розглядається як акт. У процесуальному законі лише закріплено види судових рішень (ст. 258 ЦПК України).

Відповідно до абз. 3 п. 7 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судові рішення у цивільній справі» від 18 грудня 2009 р. № 14 під судовим рішенням, зазначеним у ч. 3 ст. 61 ЦПК, мається на увазі будь-яке судове рішення, яким справа вирішується по суті, яке ухвалює суд у порядку цивільного судочинства (рішення, 3 тому числі й заочне, або ухвала, а також судовий наказ), у порядку господарського судочинства – відповідно до Господарського процесуального кодексу України, у порядку адміністративного судочинства – відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України [12].

За п. 8 Постанови Пленуму ВС України від 18 грудня 2009 р. № 14 ухвалене у справі рішення має бути гранично повним, ясним, чітким, викладеним у послідовності, встановленій у ст. 215 ЦПК України [12].

У процесуальній літературі вказується на те, що рішення суду умовою правосудної судового рішення є його здатність повно та ефективно захистити суб'єктивне право чи інтерес, а також його виконувальність, повним, точним та ясним можна вважати тільки таке рішення, яким суд реально надає відповідний правовий захист, і текст якого не має таких дефектів викладення, що перешкоджають його виконанню [9, с. 13].

Кожне судове рішення, у тому числі й рішення суду з приводу захисту речових прав на землю, ґрунтується на фактичному складі, який безпосередньо був досліджений судом під час судового розгляду, у межах заявлених позовних вимог.

Судове рішення має відповідати певним правовим критеріям.

Відповідно до ст. 263 ЦПК України судові рішення повинні ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права. Судове рішення має відповідати завданню цивільного судочинства, визначеному цим Кодексом. При виборі і застосуванні норм права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановках Верховного Суду [2].

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені у судовому засіданні.

Саме з метою дотримання вищевказаних критеріїв щодо судового рішення у практичній судовій діяльності законодавцем встановлені вимоги

щодо етапності вирішення основних питань під час ухвалення судом рішення у цивільній справі. Надання правильної та об'єктивної відповіді й забезпечує прийняття об'єктивного судового вердикту спрямованого на захист порушеного або невизначеного суб'єктивного права.

Так, під час ухвалення рішення суд має вирішити, зокрема, такі питання: 1) чи мали місце обставини (факти), якими обґрунтовувалися вимоги та заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані, які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин; 5) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити – ч. 1 ст. 264 ЦПК України [2].

Перелік означений питань носить вичерпний характер.

Вступна частина судового рішення у справах про захист речових прав на землю, які розглядаються в порядку цивільного судочинства повинна відповідати ч. 2 ст. 265 ЦПК України (дата і місце його ухвалення; найменування суду; прізвище та ініціали судді або склад колегії суддів; прізвище та ініціали секретаря судового засідання; номер справи; ім'я (найменування) сторін та інших учасників справи; вимоги позивача; прізвища та ініціали представників учасників справи) [2].

Наступна частина рішення суду, в означеній нами вище категорії цивільних справ, описова (або як її ще називають історична). Ця частина присвячена опису вимоги позивача, опису заяв та клопотання (у разі наявності таких) – ч. 3 ст. 265 ЦПК України [2].

У мотивувальній частині рішення зазначаються: 1) фактичні обставини, встановлені судом, та зміст спірних правовідносин, з посиланням на докази, на підставі яких встановлені відповідні обставини; 2) докази, відхилені судом, і мотиви їх відхилення; 3) мотивована оцінка кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для задоволення позову, крім випадку, якщо аргумент очевидно не відноситься до предмета спору, є явно необґрунтованим або неприйнятним з огляду на законодавство чи усталену судову практику; 4) чи були і ким порушені, не визнані або оспорені права, свободи чи інтереси, за захистом яких мало місце звернення до суду; 5) норми права, які застосував суд, та мотиви їх застосування; 6) норми права, на які посилалися сторони, які суд не застосував, та мотиви їх незастосування (ч. 4 ст. 265 ЦПК України).

Мотивувальна частина повинна містити: встановлені судом обставини і визначені відповідно до них правовідносини, зокрема відносини з приводу речових прав на землю, мотиви, з яких суд вважає встановленою наявність або відсутність

фактів, зокрема, порушення або невизнання відповідного речового права на земельну ділянку, якими обґрунтовувалися вимоги чи заперечення у зазначеній категорії цивільних справ.

У вказаній частині судового рішення суд застосовує й профільну практику Верховного Суду, а також положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. і протоколи до неї, а також практику Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Зазначене корелюється із принципом верховенства права. Посилання на конвенціональні положення та практику ЄСПЛ не є обов'язковим з огляду на положення ч. 4 ст. 265 ЦПК України. Натомість таке посилання підсилює кожне судове рішення у контексті його відповідності стандартам верховенства права, що відповідає положенням ст. 10 ЦПК України [2] та ч. 1 ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [13]. Також суд має з метою обґрунтування відповідного рішення у справах про захист речових прав на землю може звернутися до рішень Конституційного Суду України (про офіційне тлумачення Конституції та законів України, які підлягають застосуванню у цих категорія справ і під час вирішення питання про відповідність України нормативно-правових актів, перелічених у ст. 150 Конституції України, якими сторони доводять свої вимоги чи заперечення). Це також вписується у рамки принципів цивільного судочинства.

Свої особливості має й застосування норм права у рішеннях зазначеної категорії судових справ. Суд мотивує власне рішення нормами цивільного та земельного законодавства та відповідними підзаконними нормативно-правовими актами.

Також суд у досліджуваній категорії справ у разі такої необхідності в обґрунтування свого рішення посилається й на положення відповідного договору, яким регулюються відповідні земельно-речові правовідносини (наприклад, договір оренди земельної ділянки).

Д.Д. Луспенник, досліджуючи мотивувальну частину рішення суду, зазначає, що у мотивувальній частині рішення суд не повинен обмежуватися лише простим викладенням обставин, перераховувати докази, приводити витяги з показань свідків тощо і без їх аналізу робити висновок. Суд повинен не просто зазначити докази, але й зробити їх контрольну оцінку, привести доводи, з яких одні з них приймаються, а інші відхиляються, а також суд повинен дати правову оцінку встановленим обставинам, які підтверджені цими доказами. Особливо важливим у мотивувальній частині рішення суду є мотивування кожного доводу сторін, що є вимогою, передбаченою ч. 1 ст. 6 ЄСПЛ [14, с. 387–388]

У резолютивній частині рішення зазначаються: висновок суду про задоволення позову

чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної із заявлених вимог; висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної з заявлених вимог не може залежати від настання або ненастання певних обставин (умовне рішення) та інші положення (ч. 5 ст. 265 ЦПК України).

Відповідно до зазначеного суд у резолютивній частині рішення у справах про захист речових прав на землю надає щодо наявності чи відсутності відповідного речового права на земельну ділянку, яка є об'єктом цивільних прав, факту порушення речового права на земельну ділянку, порядок і строки виконання судового рішення. Також суд вирішує й інші питання, які є універсальними для всіх цивільних спорів – порядок і строк виконання рішення; надання відстрочення або розстрочення виконання рішення; забезпечення виконання рішення; повернення судового збору; призначення судового засідання для вирішення питання про судові витрати, дату, час і місце його проведення; строк для подання стороною, за клопотанням якої таке судове засідання проводиться, доказів щодо розміру понесених нею судових витрат; дату складення повного судового рішення та ін. (ч. 7 – 11 ст. 265 ЦПК України).

У деяких справах щодо захист речових прав на землю важливе значення має описання способу захисту порушеного права. Так, наприклад, у справах пов'язаних із усуненням перешкод у користування земельної ділянки (ст. 16 ЦК України, ч. 2 ст. 152 ЗК України) слід правильно вказати, яким чином здійснити усунення перешкод, наприклад, на яку відстань перенести паркан (тут важливо вказати й геодезично-кадастрові дані земельної ділянки – координати поворотних точок; лінійні проміри між поворотними точками меж земельної ділянки тощо), але у таких випадках суд виходить із позивних вимог та обраного безпосередньо позивачем способу захисту порушеного речового права на земельну ділянку, виходячи із принципу диспозитивної цивільного процесу (ст. 13 ЦПК України). Натомість раціональною пропозицією буде додавання до судового рішення (додаток до рішення), у таких категоріях справ, у схемі яких визначено з погляду геодезії та кадастру порядок реалізації (як виконати) способу захисту порушеного, наприклад, право користування земельною ділянкою. Як на нас, такий підхід корелюється зі земельно-кадастровою регламентацією (Закон України «Про землеустрій», Закон України «Про Державний земельний кадастр», ін.). Можливо такі додатки до судового рішення будуть корисними й у інших категоріях судових справ, де для реалізації таких рішень необхідна спеціальна-технічна інформація. Ставимо це питання на обговорення.

У кожній справі у межах категорії справ, пов'язаних зі захистом речових прав на землю

в порядку цивільного судочинства, мотивувальна та резолютивна частини судового рішення будуть мати свої особливості виходячи зі спірних правовідносин.

У разі об'єднанні в одне провадження кількох вимог має бути сформульовано, що саме ухвалив суд щодо кожної заявленої вимоги [15, с. 7].

П. 13 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 18 грудня 2009 р. № 14 визначено, що резолютивна частина повинна мати вичерпні, чіткі, безумовні й такі, що випливають зі встановлених фактичних обставин, висновки по суті розглянутих вимог і залежно від характеру справи давати відповіді на інші питання, зазначені у ст. 215–217 ЦПК України [13].

Висновки. Все вище розглянуте нами дозволяє сформулювати такі висновки:

– судові рішення у справах про захист речових прав на землю, які вирішуються у порядку цивільного судочинства, – це акт реалізації судової влади, яким закінчується розгляд справи щодо вирішення спору з приводу захисту речо-

вих прав на землю, ухвалюється судом та набуває законної сили відповідно до ЦПК України, на підставі дослідження й оцінки судом всіх доказів по справі, із посиланням на норми матеріального права (конституційні, конвенційальні, цивільні та земельні), рішення Конституційного Суду України, а також профільну практику Верховного Суду і практику ЄСПЛ щодо стосується таких спорів, викладається у письмовій формі й спрямоване на захист суб'єктивне речового права на землю фізичних, юридичних осіб чи держави;

– за характером юридичної спрямованості у справах про захист речових прав на землю, які вирішуються у порядку цивільного судочинства до основних групи судових рішень належать: 1) судові рішення про визнання (наприклад, щодо визнання та захисту права власності на земельну ділянку, ін.); 2) судові рішення про присудження (наприклад, щодо усунення перешкод у користуванні земельної ділянки, встановлення сервітутів на землю, ін.).

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print> (дата звернення: 15.07.2021).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 15.07.2021).
3. Андронов І.В. Питання класифікації рішень суду в цивільному процесі України. *Університетські наукові записки*. 2006. № 3–4 (19–20). С. 204–207.
4. Shabalin A.V. The court order proceedings an institute of civil procedure law of Ukraine, Actual problems of globalization: *Collection of scientific articles*. Midas S.A., Theloniki, Grees, 2016, P. 189–191.
5. Авдюков М.Г. Судебное решение. Москва : Госюриздат, 1959. 192 с.
6. Штефан М.Й. Цивільний процес : підручник. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. 694 с.
7. Зейдер Н. Б. Судебное решение по гражданскому делу. Москва : Юрид. лит., 1966. 190 с.
8. Ясинок М.М. Судове рішення в позовному та окремому провадженні Цивільного процесуального права України (теоретичний аспект). *Бюлетень Міністерства юстиції України*. № 5. 2008. С. 56–61.
9. Фазикош Г.В. Судове рішення в цивільному судочинстві : автореф. дис. ... канд. наук : 12.00.03. Харків, 2008. 20 с.
10. Маслов В.В. Судові рішення та їх зміст під час застосування судового прецеденту. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2015. № 1. Т. 1. С. 185–188.
11. Цивільний процес України : підручник / за ред. Червоного Ю.С. Київ : Істина, 2007. 392 с.
12. Про судові рішення у цивільній справі: Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судові рішення у цивільній справі» від 18.12.2009 № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-09/print> (дата звернення: 15.07.2021).
13. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006. № 3477-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15/print> (дата звернення: 15.07.2021).
14. Луспенік Д.Д. Розгляд цивільних справ судом першої інстанції. Харків : Харків юрид., 2006. 480 с.
15. Постанова Пленуму Верховного Суду «Про судові рішення у цивільній справі» України від 18 грудня 2009 р. № 14 *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 1. С. 4–6